

Capita Selecta

Interreg 2 Zeeën-project FACET helpt toeristische ondernemers met de stap naar circulair ondernemen

Anouk Evers en Eugène de Kok

NBTC
Nederlands Bureau
voor Toerisme &
Congressen

Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2021

Capita Selecta

Betrokkenheid van inwoners: voor elk doel een geschikte tool!
Maarten Soeters

Covid en Koningsdag: een ethische confrontatiematrix voor de evenementensector
Marco van Leeuwen

De waarde van online sentiment data
Evelien Visser en Diana Korteweg Maris

Economische impact studies naar hoger plan
Jeroen Klijs, Diana Korteweg Maris en Harm IJben

Familiariteit, veiligheid en vertrouwen bij een cultureel erfgoed locatie
Adriaan van Liempt, Pieter de Rooij en Coen van Bendegom

Interreg 2 Zeeën-project FACET helpt toeristische ondernemers met de stap naar circulair ondernemen
Anouk Evers en Eugène de Kok

Kennis ontwikkelen, niet vóór, maar mét ondernemers en gemeente
Sophie Adriaanse, Marije Noordhoek en Ellen Zuurveld-Goedegebuure

Online data-analyse als meetinstrument van toeristische balans
Quinten Labruyère

Op zoek naar de 'heilige graal': is toeristische druk te voorspellen?
Jasper Heslinga en Harm IJben

Voorspellen toerismedrukke in Zeeland op basis van GPS-datasets
Mischa Beckers, Harm IJben en Jolene Cijssouw

Interreg 2 Zeeën-project FACET helpt toeristische ondernemers met de stap naar circulair ondernemen

FACET: ‘Tools voor het toepassen van circulaire oplossingen’

Zeeland kan niet zonder toeristen, maar het stijgende aantal gasten gaat ook gepaard met zorgen. Net als de Zeeuwse ondernemers hebben hun collega's in de kuststreek van België, Engeland en Frankrijk - het zogenaamde twee zeeën-gebied - te maken met overeenkomstige problemen. In dit gebied neemt het toerisme jaarlijks in totaal met tussen de vijf en acht procent toe, zo heeft de World Tourism Organization van de Verenigde Naties berekend. De groei van het aantal toeristen mag niet ten koste van alles gaan, vinden overheden, ondernemers en inwoners. Naast de groei van het toerisme vraagt klimaatverandering ook om aanpassingsvermogen. Er zijn meerdere initiatieven om het toerisme duurzaam en toekomstbestendig te maken. Het Interreg 2 Zeeën-project FACET is daarvan een mooi voorbeeld.

AUTEURS

Anouk Evers en Eugène de Kok

FACET wil ondernemers in de toeristische sector stimuleren en helpen om circulaire oplossingen te ontwikkelen en deze toe te passen binnen de bedrijfsvoering. Circulaire oplossingen zorgen ervoor dat ondernemers de waarde van ingezette grondstoffen, bronnen en materialen kunnen verlengen en waar mogelijk behouden. Circulair ondernemen gaat over het zo efficiënt mogelijk inzetten en hergebruiken van grondstoffen, bronnen en materialen in verschillende schakels van de productieketen.

Tijdens de projectperiode van FACET vinden in Nederland, België, Engeland en Frankrijk pilots en demonstratieprojecten plaats. De toeristische ondernemers krijgen in verschillende proefprojecten hulp met het toepassen van circulaire oplossingen. Een van de tools binnen FACET, het Triple Layered Business Model Canvas (TLBMC), wordt door onderzoekers en experts ingezet om de mogelijkheden voor (het inzetten van) circulaire oplossingen in de bedrijfsvoering naar voren te brengen en toepasbaar te maken.

Het Triple Layered Business Model Canvas

Onderzoekers, experts en ondernemers werken in FACET met het Triple Layered Business Model Canvas (TLBMC). Het drielagenmodel is ontwikkeld door A. Joyce & R.L. Paguin in 2016 en legt vast hoe een ondernemer waarde kan behouden en genereren binnen de bedrijfsvoering. De drie waarden in dit model zijn economisch, ecologisch en sociaal (zie Attachment voor de afbeeldingen van het TLBMC).

Als ondernemers een toekomstbestendig, circulair bedrijfsmodel willen bereiken, moet je naast de bekende economische waarden (de basis van het economische bedrijfsmodel van Osterwalder & Pigneur uit 2011) ook ecologische en sociale waarden inzichtelijk maken. Het TLBMC is gebaseerd op de drievoudige bottom-line-benadering van ‘People, Planet, Profit’ waarin sociale, ecologische, en economische aspecten waarde hebben, resulterend in een positieve impact.

Van theorie naar praktijk: De Paardekreek

Camping en Villapark de Paardekreek in Kortgene, aan de rand van het Veerse Meer, is een familiebedrijf van Arjen Brinkman en Marijke Brinkman. Het bestaat uit traditionele kampeerplaatsen, vakantiehuysjes, ligplaatsen voor de pleziervaart en allerlei voorzieningen. Onlangs hebben zij acht circulaire accommodaties, zogenaamde Zeeuwse Dijksuites, gerealiseerd binnen het project FACET. Het ontwerp en de ontwikkeling van deze dijksuites zijn licht gebaseerd op het TLBMC. De suites creëren zowel ecologische, sociale als economische waarde.

Wat de ecologische waarde betreft zijn er circulaire oplossingen toegepast, onder meer door biobased materialen te verwerken in de dijksuites. Verder zijn de muren gemaakt van gerecycled hout en zijn de koffietafels vervaardigd uit een (voormalige) vloer van een sporthal in Middelburg, voorbeelden van toegepaste circulaire oplossingen.

Naast ecologische waarde zorgen de dijksuites voor sociale waarde. Op sociaal gebied helpt het onder meer bij zelfactualisatie: meer groene, circulaire vakanties, meer lokaal gemaakte producten en een bijdrage leveren aan de lokale samenleving. Dit is in overeenstemming met de eigen milieuwaarde.

Economisch gezien is de bouw van deze dijksuites kostbaarder dan de aanschaf van standaard constructies voor verblijfsaccommodaties. Ook is de terugverdientijd trager. De Zeeuwse Dijksuites zijn echter energiezuiniger dan gewone vakantiehuysjes door de toegepaste isolatie, zonnepanelen op het dak en de gebruikte, biobased materialen. Deze materialen kunnen nog vele jaren worden hergebruikt in andere toepassingen.

De familie Brinkman hoopt met deze dijksuites een nieuwe, bewuste klantengroep aan te trekken die interesse heeft in duurzaamheid en circulariteit. Bovendien zorgt de bouw van dit soort vakantiehuizen voor nieuwe werkgelegenheid in de regio.

Van theorie naar praktijk: Strandpaviljoenhouders op Schouwen-Duiveland

In Schouwen-Duiveland hergebruiken zes strandpaviljoenhouders een deel van hun afval. De Schouwse ondernemers passen hun huidige bedrijfsvoering aan op basis van het TLBMC in samenwerking met onderzoekers, experts en andere FACET-projectpartners.

De Haven van Renesse, Our Seaside, Basic Beach Bar De Branding, Beachclub Perry's, Zuid-Zuid-West en Sand & Pepper proberen oesterzwammen op (eigen) koffiedrab te kweken. De oesterzwammen verwerken ze later dan weer in kroketten. Het afval van schaal- en schelpdieren dient als voedingsbodem in oesterbanken. Bovendien laten de strandpaviljoenhouders hun sinaasappelschillen verwerken tot zeep.

Tot voor kort gingen de afvalstromen rechtsreeks de verbrandingsoven in. De strandpaviljoenhouders willen echter verduurzamen, zo blijkt uit de gegevens in de ecologische laag. Hierin hebben de onderzoekers en strandpaviljoenhouders gesproken over de mogelijkheden om te verduurzamen, wat zij, hun personeel en hun klanten daarvoor moeten doen en laten en welke kansen er zijn op het gebied van bijvoorbeeld afval en logistiek.

Het zestal wil vooral graag minder afval produceren, bijvoorbeeld door minder verpakte producten te bestellen en goed te letten op de hoeveelheden voedsel en drank die ze inkopen. Nu produceren de zes samen nog zo'n 12.000 kilo afval per jaar. Een deel daarvan, zoals het koffiedrab en het afval van schaal- en schelpdieren, denken ze te kunnen hergebruiken.

Om de gegevens in de sociale laag helder te krijgen, hebben de onderzoekers vragen gesteld over de relaties van ondernemers met hun omgeving, klanten, overheden en andere ondernemers. Daaruit is naar voren gekomen dat hun belangrijkste sociale waarde is dat de paviljoens ontspanning bieden aan hun gasten. Bovendien ontmoeten mensen er elkaar en zijn de ondernemingen een werkplek voor mensen uit de omgeving. Alle paviljoeneigenaren hebben tussen de

tien en veertig mensen in dienst. Daarnaast werken ze samen met tal van bedrijven, instellingen en organisaties in de omgeving.

De economische laag is op het oog eenvoudiger. Daarin komen onder meer het onderscheidend vermogen, de behoeften van klanten en verhouding tussen kosten en baten aan de orde. Geld verdienen de paviljoenhouders doordat gasten betalen voor hun drankjes en hapjes. Daarnaast verhuren ze strandbedjes, parasols en andere zaken aan strandgasten en kunnen mensen het paviljoen huren voor trouwerijen en feestjes. Tegenover deze opbrengsten staan kosten voor het personeel, gebouw, afval, gas, water en licht en de inkoop van producten.

Evaluatie en monitoring

In FACET worden de huidige waarden onder de loep genomen en nieuwe waarden - sociale, ecologische en economische - gecreëerd met het TLBMC. Er wordt ook onderzocht of alle circulaire innovaties kunnen en mogen qua regelgeving en financiering. Overheden, bedrijven van buiten de sector en financiers hebben zich verbonden aan FACET en denken mee over de haalbaarheid van circulaire oplossingen.

Om inzicht te krijgen in de sociale, ecologische en economische impact van circulair ondernemen hebben de onderzoekers een evaluatie- en monitoringstool ontwikkeld en deze gekoppeld aan het TLBMC. Iedere laag bevat bijbehorende voorbeeldindicatoren om de impact inzichtelijk te maken. Ter illustratie lichten we per laag een aantal voorbeeldindicatoren toe die geëvalueerd en gemonitord kunnen worden. Je begint altijd met een nulmeting om de huidige situatie in kaart te brengen om vervolgens de impact inzichtelijk te maken.

Sociale impact, drie voorbeeldindicatoren

- *Eindgebruiker*: het aantal nieuw gegenereerde klanten;
- *Werknemers*: de mate van stijging in kennis van circulaire oplossingen onder de werknemers;

- *Maatschappelijke cultuur*: het aantal nieuw ontwikkelde samenwerkingsverbanden (netwerk).

Ecologische impact, drie voorbeeldindicatoren

- *Productie*: de mate van verlengde levensduur (product) door implementatie van circulaire oplossingen;
- *Distributie*: verlaging in het aantal gereden kilometers (distributie van goederen);
- *Producten aan het eind van de levenscyclus*: hoeveelheid ingebracht, hergebruikt materiaal.

Economische impact

Qua economische impact worden aspecten zoals de kostenstructuur (onder meer de investering en bouwkosten), operationele kosten, de voorziene return on investment (ROI) en het breakeven point in kaart gebracht. Tevens is er een financiële matrix ontwikkeld voor het in kaart brengen van zaken zoals de inkomsten, winst en waarde verhoging.

Zoals aangegeven wordt er bij de bedrijven altijd eerst een nulmeting gedaan, zodat het inzichtelijk is wat er verandert voor de ondernemers als ze circulaire oplossingen toepassen. De economische gevolgen zijn over het algemeen goed meetbaar, maar voor de sociale en ecologische indicatoren is het moeilijker. Op deze vlakken moet je voortdurend de mogelijke indicatoren aanpassen. Het vergelijken van de proefprojecten en het delen van kennis moeten daarbij helpen.

In dat kader is voor het project een wikipagina gemaakt: www.facetwiki.eu. Alle deelnemers kunnen daarop hun resultaten laten zien. Uiteindelijk moeten alle tools, waaronder het TLBMC en de evaluatie- en monitoringstools, voor iedere ondernemer beschikbaar komen.

Lessen trekken

FACET is begin 2020 van start gegaan en loopt door tot en met maart 2023. Onderzoekers kunnen echter al een aantal lessen trekken. Zo is duidelijk dat je de tools beter op de achtergrond kunt houden en deze niet zelfstandig door onder-

nemers moet laten invullen. Gebleken is dat zij dan al snel volledig willen zijn. Hierdoor leggen zij de lat veel te hoog voor zichzelf. Een aantal doelen helpt hen al te verduurzamen. De tools zijn meer een houvast voor onderzoekers om vragen te stellen aan de ondernemers. Vooral nog is het voor ondernemers dus raadzaam om een tussenpersoon in te schakelen als zij met behulp van de tools circulaire oplossingen willen ontwikkelen.

Meer informatie is te vinden op: www.hz.nl/projecten/facet.

Contactgegevens auteurs

Anouk Evers, onderzoeker, HZ University of Applied Sciences, ever0041@hz.nl

Eugène de Kok, communicatiemedewerker onderzoek, HZ University of Applied Sciences, eugene.de.kok@hz.nl

Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2021

Dit artikel is gepubliceerd in de 2021 editie van het Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd. Het Trendrapport wordt jaarlijks samengesteld door CBS, NBTC, CELTH en NRIT. Het rapport omvat vier delen: Trends, Statistieken, Domeinen en Capita Selecta. Wij bieden in dit prettig leesbare rapport een actueel inzicht in de belangrijkste trends en ontwikkelingen in toerisme, recreatie en vrije tijd.

Het Trendrapport is inmiddels uitgegroeid tot hét standaard jaarboek voor de hele vrijetijdssector. Het rapport biedt naast een actueel (statistisch) overzicht in vraag en aanbod een toegespitst inzicht in voor de vrijetijdssector relevante trends, innovaties en ontwikkelingsrichtingen.

Dit artikel is een van de 10 interessante en verdiepende artikelen uit Capita Selecta. Deze artikelen gaan over een breed scala aan onderwerpen. Deze artikelen worden door deskundigen van het Center of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality (CELTH) geschreven. Een onafhankelijke redactiecommissie heeft deze artikelen gereviewd.

Het rapport is direct leverbaar en omvat 528 pagina's met honderden tabellen en grafieken. Bestellen gaat eenvoudig via de store van NRIT: <https://www.nritmedia.nl/store/57/>

NRIT

De Limiet 15d
4131 NR Vianen
Tel. 085 - 0475 700

www.nrit.nl
info@nrit.nl

Het Vakantiepark in Nederland

Een digitale én fysieke publicatie met trends, ontwikkelingen en scenario's voor bungalowparken en kampeerterrinen

De publicatie 'De toekomst van het vakantiepark' wil informeren met feiten over vakantieparken, inzicht geven in de markt waarin ze opereren en inspireren om tot een duurzame toekomst voor de branche te komen. De hoofdstukken van het boek verschijnen zodra deze gereed zijn eerst in digitale vorm. In het najaar van 2020 worden hoofdstukken in een gedrukte publicatie gebundeld en aan de bestellers ter beschikking gesteld.

Vrijtijdstudies

Vrijtijdstudies is het enige wetenschappelijke tijdschrift gericht op de Nederlandse situatie van de vrijetijdssector, waarin onderzoeksuitkomsten en beleidsvoorstellen over verschillende deelvelden van de vrije tijd, sport, recreatie, toerisme, media, vrijwilligerswerk, ruimte- en tijdgebruik met elkaar in verband worden gebracht en in samenhang worden geanalyseerd. Het is geschreven als een degelijk vaktijdschrift wat betekent dat selecties van de belangwekkendste nationale (en internationale) publicaties; recent cijfermateriaal; lezenswaardige en leesbare artikelen; commentaren op beleidsnota's én inspirerende theorieën en gedachten, die met een kritische blik worden geschreven

R&T

Recreatie & Toerisme is hét vakblad voor professionals werkzaam binnen recreatie, toerisme en vrije tijd. De redactie verzorgt met en voor beslissers in recreatie en toerisme analyses, opiniestukken en achtergronden van actuele ontwikkelingen en trends. Van managementtips tot trends, het blad vertaalt de ontwikkelingen naar praktische toepassingen voor het groeiende vakgebied.

Kennisplatform NRITmedia.nl

NRITmedia.nl is hét kennisplatform voor professionals werkzaam binnen recreatie, toerisme en vrije tijd. De redactie verzorgt op dit platform het dagelijkse nieuws en exclusieve achtergrondartikelen op uw vakgebied. NRITmedia.nl geeft inzicht in uw branche, waar de ontwikkelingen elkaar snel opvolgen. De redactie selecteert en bewerkt alle relevante gebeurtenissen in voor u direct toepasbare nieuwsberichten en achtergrondartikelen. Zo kunt u meteen inspelen op de belangrijkste trends, ontwikkelingen en innovaties in de totale gastvrijheidseconomie.